

İLETİŞİM İLETİŞİM İLETİŞİM

Muharrem Balcı, 12 Haziran 2026

ÖZET

İnsan, ancak anlaşıldığı zaman var olur.
Goethe

İletişim meselesi bugün sadece konuşabilmek değil anlayabilmek, anlaşabilmek ve birlikte yaşayabilmek meselesidir. İletişim, düşünce ve duyguların aktarılmasının ötesinde, bireyin kendini gerçekleştirmesinin ve toplumsal düzenin devamlılığının da temelidir. Sağlıklı bir toplum ve huzurlu bir bireysel yaşam, güçlü, şeffaf ve doğru bir iletişim ağıyla mümkündür. İnsan, bireysel ve toplumsal özellikleriyle yaratılmıştır. Bu nedenle konuyu bireysel psikoloji, aile, toplum ve medeniyet boyutuyla ele almak çok verimli olacaktır. Zira iletişim, yalnızca konuşma değil hakikatin paylaşılması ve toplumsal iyiliğe katkıdır. Doğru söz, güvenilirlik, emanete riayet ve adâlet, iletişimin temel unsurları olarak öne çıkar. İletişim, ahlâkla birlikte düşünülür, toplumsal bilinç üretir, mücadele ve dayanışma aracıdır. Özellikle hukuk, bağımlılıklarla mücadele, insan hakları ve sivil toplum konularında iletişim; ortak iyiliği inşâ eden bir araç olarak değerlendirilir. İletişim, nesiller arası bir köprü görevi görür.

Edebî ve düşünsel açıdan iletişim, öğretici/didaktik fakat öğüt vermeye ya da düşmemeye çalışan, kavram merkezli, hukukî ve ahlâkî referansları birlikte kullanan, muhatapta farkındalık oluşturmayı hedefleyen bir üslûba sahip olmalıdır.

Makalenin ana fikri, “bireylerin daha fazla konuştuğu fakat daha az anlaşabildiği” üzerinedir. Bununla birlikte, bu çalışmada, iletişimin bireysel ve toplumsal boyutu ve önemi ele alınırken, hukukî ve ahlâkî boyutu da inceleme konusu yapılmıştır. İfade hakkı ve olanağı, özel hayatın korunması, haberleşme hakkı, nefret söylemi gibi hukukî konularla, doğruluk, merhamet, eşduyum/empati, güzel söz, aynı zeminde tartışılmıştır.

Bu çalışma, iletişimin, yalnızca teknik bir aktarım süreci değil hakikatin korunması, adâletin tesisi, ahlâkın inşâsı ve toplumsal dayanışmanın sürdürülmesi için literatür taraması, kavramsal çözümlenme ve normatif değerlendirme yöntemleri kullanılarak vazgeçilmez bir medeniyet aracı olduğunu savunmaktadır.

Anahtar kelimeler: İletişim, Hakikat, Ahlâk, Hukuk, Medya, Sanal Gerçeklik, Algı Yönetimi, Manipülasyon.

GİRİŞ

İnsan, yalnız yaşayabilen bir var olan değildir. Doğduğu andan itibaren anneyle, aileyle, çevreyle ve toplumla ilişki kurarak hayatını sürdürür. Bu ilişkinin temel aracı ise iletişimdir. İletişim, yalnızca konuşmak ya da bilgi aktarmak değildir. Düşünce, duygu, niyet, merhamet, güven ve anlam paylaşımıdır. Bireyler arasındaki sevginin güçlenmesi, anlaşmazlıkların çözülmesi, toplumsal huzurun sağlanması ve medeniyetlerin inşâsı büyük ölçüde sağlıklı iletişime bağlıdır.

Modern çağda teknolojik iletişim araçları artmış olmasına rağmen bireylerin birbirini anlama kapasitesinin aynı oranda gelişmediği görülmektedir. Bireyler daha fazla konuşmakta fakat daha az anlaşabilmektedir. Bu durum, iletişimin yalnızca teknik değil aynı zamanda ahlâkî, psikolojik ve toplumsal bir mesele olduğunu göstermektedir.

Öncelikle iletişim kavramının anlamı üzerinde durmak gerekiyor: İletişim, bir bilgi aktarımı mıdır? Anlam üretimi midir? Hakikatin paylaşılması mı yoksa birlikte yaşama ihtiyâr ve irâdesi midir? Elbette ki doğru cevap, iletişim. Sadece ileti alışverişi değil bireyin kendini ve başkasını ve de hakikati tanıma sürecidir.

İletişim, yalnızca bireyler arasında gerçekleşmiyor. Devletler, şirketler, algoritmalar, medya kuruluşları, sosyal medya platformları iletişimi şekillendiriyor. O halde bu soruların cevaplanması elzemdir: İletişim kimin elinde? İletişimi elinde tutanlar, etkileyenler ve yönetenler, neyin peşinde? İletişimde hakikat arayışı ne kadar mümkündür?

Bu sorulara cevap ararken başkaca kavram ve olgular öne çıkıyor. Bunlar, kamusal alan, bireysel ilişkiler, medya, iktidar, güç ve bunlar arasındaki ilişkiler, propaganda, algı yönetimi, dezenformasyon, manipülasyon vb. Bunları kim üretip pazarlıyor, gündem oluşturup bireyleri ve toplumları yönlendiriyor ve yönetiyor? Modern toplumlarda iletişim, neden anlam üretmekte zorlanmaktadır? İletişimin hakikatle ilişkisi nasıl yeniden kurulabilir? Hukuk ve ahlâk, iletişim krizlerini aşmada nasıl bir rol oynayabilir?

Öncelikle, iletişimde hakikat arayışından başlamak gerekmektedir. Zira günümüzde, sosyal medya diğer bir deyişle sanal dünya, hakikati insanlık yararına gösteremiyor. Bu nedenle, başlarken iletişim ve hakikat ilişkisini incelemek gerekmektedir. Şeffaflık anlamını da içinde barındıran hakikat, bir arayışı da ifade etmektedir. İlişkilerde şeffaflık eksikliği tam da sanal dünya için bulunmaz bir imkân sunmaktadır.

İLETİŞİM VE HAKİKAT

"Hakikat ötesi çağda, yalan ve dezenformasyonun tüm gücüne karşı, hakikatin aydınlık yüzünü savunan tek şey, dürüst iletişimdir.

Fahrettin ALTUN

İletişim ve hakikat ilişkisi, felsefe, sosyoloji ve medya çalışmalarının en temel tartışma alanlarından biridir. İletişim ve hakikat, birbirini besleyen iki derin kavramdır. Hakikatin ortaya çıkması için şeffaf, dürüst ve empatiye dayalı bir iletişim şarttır. Aynı şekilde, anlamlı bir iletişimin temeli de hakikati yani gerçeği arama ve paylaşma çabasına dayanır.

O halde hakikat nedir?

Sözlükte “gerçek, sabit ve doğru olmak, gerekmek; bir şeyi gerçekleştirmek” gibi anlamlara gelen “hakk/hakk” kökünden türetilmiştir.

Hakikat, gerçeğin düşüncedeki tam ve doğru yansıması, özü veya değişmez doğrusu olarak tanımlanır. Kavram, felsefede nesnel gerçekliğin düşünceyle uyuşmasını ifade ederken, tasavvufta ilâhî sınırları idrak etmek ve varlığın asıl mahiyetini kavramak anlamına gelir.

İlk kavram lûgatı olan El Müfredat'ta, Râgıb el-İsfahânî, hakikatin başlıca anlamlarını “gerçek (sabit) ve var olan şey, doğru inanç, riyâdan arınmış amel ve tam olarak maksada uygun düşen söz, ebedî olması dolayısıyla asıl gerçek hayat kabul edilmesi gereken âhiret (fıkıh ve kelâm), bir dilde asıl olarak hangi anlam için konulmuşsa o anlamı ifade etmek üzere kullanılan lâfız” şeklinde sıralamıştır (*el-Müfredât*, “hkk” md.)¹

Bireyler, artık aynı olgulara bakıp farklı gerçeklikler üretip doğrulanmamış bilgileri paylaşarak, kanaatleri bilgi yerine koyabilmektedir. Bu nedenle, sağlıklı iletişimin ön şartı, hakikate sadakattir.

Postmodern kuramın önemli kuramcılarında biri olan Joan Baudrillard, “*Birbirimizi yanlış anlamayalım. ‘Gerçeklik ortadan kayboldu’ dediğimde bununla gerçekliğin fiziki (nesnel) değil metafizik (zihinsel) anlamda ortadan kaybolmasını kast ediyorum.*

¹ bkz. *Hakikat* maddesi, islamansiklopedisi.org.tr/hakikat

Gerçeklik var oluşunu sürdürüyor ama ilkesi ölmüş durumda” derken bu gerçeği en yalın haliyle vurgulamaktadır.²

İletişim ve hakikat ilişkisinde öne çıkan temel dinamikleri ise şunlardır:

Gerçek, ancak açık ve dürüst bir niyetle ifade edildiğinde bir iletişim aracına dönüşür. İletişimde doğruluk ve tutarlılık, taraflar arasında güven inşa eder. Hakikat saklandığında veya çarpıtıldığında iletişim amacına ulaşamaz ve bağlar zayıflar. O halde, “Hakikatin temeli, *şeffaflık ve dürüstlüktür.*” denilebilir.

Hakikat, öznel bir deneyim olabilir. Karşımızdaki kişinin gerçeğini anlamak, empati kurmayı ve onu kendi penceresinden görebilmeyi gerektirir. Sağlıklı bir iletişim, "son sözü söyleme" çabasından uzaklaşıp gerçekten anlamaya odaklandığında hakikate yaklaşır. Bu durumda, iletişimin derinliği, *empati ve anlamaktır.*

İletişimde hakikati yakalamak, konuşmak kadar etkin dinlemeyi de gerektirir. Dinlemek, edilgen bir eylem değildir; yargılamadan, önyargısız bir şekilde karşımızdakinin düşünce ve duygularını kavramaya çalışmaktır. Bir başka deyişle dinleme çabası ile hakikat arasında doğrusal ilişki vardır.

Kişinin iç dünyasında hissettikleriyle dışarı yansıttığı mesajlar arasında uyum olmalıdır. Sözler, beden dili, ses tonu ve tavırlarla desteklendiğinde iletişimde bütünlük sağlanır ve paylaşılan ileti, "hakiki" bir nitelik kazanır. Söylemde, —ağyârını mâni, efrâdını câmi olarak— söz-eylem bütünlüğü gereklidir.

Muhatabını veya çevrede olup bitenleri değerlendirirken, güce göre konumlanmak da iletişimde önemli bir zaaftır. Gücün zirvede olduğu dönemde yanlış işaret edemeyenlerin, hatayı doğrultmak için uyarma, ihtar etme cesareti gösteremeyenlerin, güç zaafa uğradığında eleştiri hakları olamaz. “Meşrû olanın ölçüsü güçtür/başarıdır” hükmünü doğrulayan bir tutum, her şeyden önce ahlâkî açıdan sorunludur. İkbâl günlerinde güç karşısında uyarıcı olma cesareti gösteremeyenler, eleştiriye ihmal edenler, erteleyenler, yanlışın dolaylı da olsa meşrûlaşmasına katkıda bulunmuş olur. Her kaybediş, bir özeleştiri gerektirir elbette. Her yenilgi, hatta musibet hikmetle bakanlar için bir nimet bile olabilir. Daha büyük kaymalara, kayıplara yol açmadan kendine dönmek, yenilgiye neden olan yanlışları düzeltmek, hakikatten sapmayı fark etmek için bir vesile bile olabilir. Özeleştiri hakkı, nefis muhasebesi yapma zorunluluğu,

² *Baudrillard'ın Simülasyon Kuramında Kütle İletişim Araçlarının Yeri*, Hüseyin AYDIN, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/909957

bozgunun, musibetin, yenilginin, kaybın muhatabı içindir. Başarılı ama hak ölçülerinin ihmal edildiği, çürümenin içten içe kemirdiği yahut hakikat çizgisinden sapmadan fizik ve akıl planında yanlışlara düşüldüğü dönemlerde uyarmayanların, gelen ihtarlar karşısında esirgediği eleştiriye dillendirme hakkı yoktur. “Ben demiştim” kolaycılığı aynı zamanda “haklı çünkü başarılı” demektir. Bu söylem, özeleştiriye ortadan kaldıran bir ucuzculuktur. “Bilgi, erdemdir” ilkesiyle hakikatin peşinde koşan bir medeniyetin mirasçıları, hakikati her şeyin üstünde tutmak zorundadır. Makyavelli’nin “Hükümdar”ı yazdığı dönemde Kınalızâde Ali Efendi’nin “Ahlâk-ı Alâî” gibi siyaset düşüncesine ahlâk ve erdem ilkelerini hatırlattığı bir medeniyetin takipçilerine düşen hakkı, hak olduğundan seslendirmektir. Gecikmiş eleştiri, çürütür; fırsatçılık kokan eleştiri, yıkıcıdır.³

Hakikatin, “gerçek, sabit ve doğru olmak, gerekmek, bir şeyi gerçekleştirmek” gibi anlamlara gelen hak/hağk kökünden türetildiğini belirtirken, bunun bireyi ilgilendiren yönlerine de değinmek gerekecektir. Hakikati esas alan iletişim, bireyi inşâ eder; bireyin inşâsı ise toplumsal düzenin temelini oluşturur. Toplumsal düzen dendiğinde de akla ilk olarak kamusal alan gelmektedir.

İLETİŞİM VE KAMUSAL ALAN İLİŞKİSİ

Kamusal alan kavramı, modern sosyal bilimler literatürüne, Alman düşünür Jürgen Habermas’ın 1962 yılında yayımladığı Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü "(*Strukturwandel der Öffentlichkeit*) adlı eseri ile girmiştir. Habermas’ın bu çalışması, kavramı, felsefi ve sosyolojik bir temele oturtmuş ve akademik tartışmaların merkezine taşımıştır.

Habermas, kamusal alan kavramıyla, toplumsal yaşam içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği, herkesin/tüm yurttaşların erişebildiği bir alanı kastetmektedir. Habermas’a göre özel bireylerin kamusal bir gövde oluşturarak toplandığı her konuşma durumunda, kamusal alanın bir parçası var oluşa çıkmaktadır. Habermas, toplumda bireylere ve bireylerarası eylemlere bakmaktadır ve ‘rasyonel birey’den bahsetmektedir. Rasyonel birey, hareketleri, eylemleri o bağlama ait geçerlilik kıstasından herhangi birine uyan, ilkesel olan rasyonel ilkelere uyumlu olan bireydir.⁴

³ Güce Ayarlı Eleştiri, Âkif EMRE, yenisafak.com/yazarlar/akif-emre/guce-ayarli-eletiri-2013395

⁴ Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett’in Kamusal Alan Yaklaşımları, Hülya Biçer OLGUN, dergipark.org.tr/en/download/article-file/324290

Habermas'ın *İletişimsel eylem kuramı*, bireylerin tahakkümden uzak, karşılıklı anlayışa ve "ideal konuşma durumu"na dayalı bir uzlaşma arayışıyla iletişim kurmasını merkeze alır. Habermas'ın kamusal alanı, salonlar, kahveler ve kulüplerin 18. yüzyılda merkezi otoriteden bağımsız, devlete karşı entelektüel üretim yapan merkezlerdir. Ona göre, Burjuva sınıfı, bu mekânlarda bir araya gelerek önce edebi konularda, sonra da siyasi tartışmalarla iktidara karşı, bağımsız bir alan oluşturmuştur.⁵

İletişimsel Eylem Kuramı ve İdeal Konuşma Durumu

İletişimsel Eylem Kuramı, Jürgen Habermas tarafından geliştirilen toplumsal bir kuramdır. Bireylerin kişisel çıkarlar veya manipülasyonla değil karşılıklı anlayış ve uzlaşma amacıyla rasyonel argümanlar kullanarak iletişim kurmasını ve toplumsal yaşamı bu sayede koordine etmesini savunur.⁶

Habermas, toplumsal bozulmalar ve modern çağın krizlerini, bireyin yaşam evreni ile sistem arasındaki çatışmayla açıklar. Sistemin, yaşam evrenini kendi kurallarıyla yozlaştırıp denetim altına alması "Kolonizasyon"; katılımcıların baskıdan uzak, eşit haklara sahip olduğu ve sadece en iyi argümanın kabul edildiği tahrif edilmemiş iletişim ortamı "İdeal Konuşma Durumu" ve bireylerin, dili manipülasyon aracı değil ortak bir anlayış zemini oluşturmak için kullanma kapasitesi, "İletişimsel Akıl" olarak tanımlanır.⁷ Sistemin, kamusal alanı daraltıp iletişimi zamanla vâdesi uzatılan kolonizasyon oluşturmasıyla ideal konuşma durumu olan iletişimsel akıl devreden çıkmaktadır.

Kamusal Alanın Tarihsel Dönüşümü

Batı'da kamusal alanın gelişim süreci, genel olarak üç temel döneme ayrılarak incelenebilir:

Temsili Kamusalılık (Feodal Dönem): Gücün halka değil hükümdara veya feodal beylere ait olduğu dönemdir. Kamusal alan, halkın iktidarı izlediği ve otoritenin kendini

⁵ Jürgen Habermas'ın *İletişimsel Akıl Kavramı Perspektifinde Modernite Eleştirisi ve Demokrasi Arayışları*, Emre YILDIRIM, sosyolojikbaglam.org/wp-content/uploads/2024/04/Yildirim-2024.pdf

⁶ *İletişimsel Eylem Kuramı: Sistem ve Yaşantı Dünyası*, Su Efsane AKPINAR, medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr/iletisimsel-eylem-kurami-sistem-ve-yasanti-dunyasi

⁷ Jürgen Habermas'ın *İletişimsel Eylem Kuramı*, Yılmaz YILDIRIM, dergipark.org.tr/en/download/article-file/4813358

sergilediği gösterişli mekânlardan ibarettir.⁸ Burada kamunun devlet olarak algılandığı bir dönemden bahsedilebilir.

Burjuva Kamusal Alanı: Aydınlanma ile birlikte gelişen, rasyonel tartışmaların yapıldığı dönemdir. Kahvehaneler, salonlar ve kulüpler gibi mekanlar bu dönemde filizlenmiştir. Bireyler, otoriteye karşı eleştirel düşüncelerini burada üretmiştir.⁹

Kitle Kamusalıği: Sanayi devrimi ve modernleşme ile ortaya çıkmıştır. Kitlesele medya araçlarının (gazete, radyo, televizyon) devreye girmesiyle kamusal tartışmalar pasif izleme süreçlerine dönüşmüştür.¹⁰

Osmanlı'da Batı anlamında bağımsız bir burjuva sınıfı ve buna bağılı burjuva kamusal alanı bulunmamaktadır. Batı'daki kamusal alan, devletten bağımsız ekonomik güce sahip burjuvazinin yükselişi ve sivil toplumun oluşmasıyla ortaya çıkmıştır. Osmanlı'da ise mülkiyetin devlete ait olması ve güçlü merkezî yapı, sivil toplumu ve burjuvaziye baskılamıştır.¹¹

Ancak Osmanlı'da kamusal alanı, Jürgen Habermas'ın dar tanımından ziyade, farklı sosyalleşme uygulamaları ve Tanzimat ile başlayan modernleşme süreci üzerinden okumak mümkündür. Osmanlı'daki bu dönüşüm süreci şu devinimlerle öne çıkmaktadır:¹²

Klasik Dönem ve Kahvehaneler: 16. yüzyıldan itibaren açılan kahvehaneler ve dini külliyeler, devlet otoritesinden bağımsız tartışma ortamları yaratarak ilk kamusal sosyallik örneklerini oluşturmuştur.

Tanzimat ve Basın (1839): Tanzimat reformları, gazete ve dergilerin yayınlanmasıyla birlikte Osmanlı'da ilk defa "âmme efkârı" (kamuoyu) tartışmaları doğmuştur.

⁸ *Avrupa'da Kamusal Alanın Dönüşümü: Özel Alanın ve Mahrem Olanın Tekrar Tanımlanması*, Özgün KABACAOĞLU, Çağrı Mert BAKIRCI, evrimagaci.org/avrupada-kamusal-alanin-donusumu-ozel-alanin-ve-mahrem-olanin-tekrar-tanimlanmasi-913

⁹ *Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Haberması*, Uğur Köksal ODABAŞ, dergiipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/article/469015

¹⁰ *Sosyal Teoride Kamusal Alanın Dönüşümü ve Modernite*, Aziz ŞEKER, kafkas.edu.tr/dosyalar/sobedergi/file/24/19_Sosyal%20Teoride%20Kamusal%20Alanin%20Dönüşümü%20ve%20Modernite.pdf

¹¹ *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamusal Alanın Dinamikleri*, Serdar ÖZTÜRK, irfanerdogan.com/dergiweb/2008/21/4.%20makale.pdf

¹² *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kamusal Alan ve Bu Alanın İdeolojik Aygıtlar ile Tahkimi*, Barış KANDEĞER, dergiipark.org.tr/en/download/article-file/4800226

Aydın Sınıfının Öncülüğü: Batı'daki burjuvaların yerini Osmanlı'da devlete bağlı bürokrat aydınlar almış, kamusal tartışmaları bu kesim şekillendirmiştir.¹³

Burada Batı düşünürlerinin pek üzerinde durmadığı ve önemsemediği bir kamusal alandan bahsedilebilir. Bu da Osmanlı'da Padişahların Cuma Selamlığında çevrede karşılamaya gelen halkın, bürokrasiden şikâyetlerini, bir dilekçe (istidâ) ile ilgililere iletmesi, bir kamusal alan örneği olarak kabul edilmelidir. Tebaanın, Selamlık sırasında ellerine hasır parçası alarak ve hasıra gaz yağı döküp yakarak ilgililerin dikkatlerini çekmesi ve ilgililerin de vatandaşın dilekçelerini alarak Mezâlim mahkemesine sunması örneği, özellikle de modern öncesi dönemde benzeri olmayan bir uygulamadır. Uygulamanın adı, *Ateş İstidâsı*'dır. Bugünün CİMER uygulamasının da fevkinde, başında padişahın bulunduğu Mezâlim Mahkemesi öncesi bu uygulama, bir kamusal alan örneği olarak kabul edilmelidir.¹⁴

TÜRKİYE'DE KAMUSAL ALAN İLETİŞİM İLİŞKİSİ

Kamusal Alanın Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi ve Dönüşümü

Erken Cumhuriyet sonrası kamusal alan, Türkiye'de de Batı'dakine benzer gelişmelerden nasibini almış ve dönüşmüştür. Özellikle 1960-2000 yılları arasında ülkemizde 'Balıkçı ve Sabahçı Kahvelerini' ve her köy ile mahallede var olan 'Çınaraltı Kahvehaneleri'ni, siyaset muhabbetleri ve tartışmalarını, hükümetler kurup hükümetler devirmelerini o dönemleri yaşayanlar iyi bilmektedir. Sabahçı kahvelerinde ve çınar altlarında siyaset konuşmak, Türkiye'nin köklü sosyokültürel geleneklerinden biridir. Bu mekânlar günün erken saatlerinde açılır, farklı meslek gruplarından ve ekonomik sınıflardan bireyler bir araya gelir, gündeme dair konular tartışılır, bu gelenek kendine has özellikler barındırırdı. Sabahçı kahveleri toplumsal işlev olarak, vatandaşın ekonomik ve sosyal duruma bakışını yansıtarak, toplumsal barışı ve halkın nabzını, haberlerle dedikoduları hızla yayarak bilgi paylaşımını, bireylerin ortak bir alanda sosyalleşmesini sağlayarak sosyal uyumu sağlamaya yaramaktaydı. Ancak özellikle 2000'li yılların başından itibaren sosyal medya meşguliyetleri ve yönlendirmeleri ile toplumda yaşanan politik ayrışmalar, böylesi doğal iletişim imkânlarından mahrumiyeti ve toplumsal barışa sekte vurulmasını beraberinde getirmiştir. Toplumsal barışa olumlu

¹³ Barış KANDEĞER, a.g.m.

¹⁴ *Devletin (İdarenin) Hukukî Sorumluluğu*, Muharrem BALCI, Ömer ANIK, Abdullah KAYAN, Ümmüğülsüm KILINÇ, muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/228.pdf

etki edebilen karşılıklı bilgi-eylem sorumluluğunun yaşatılabilmesi için uzlaşma seçenekleri ve süreçlerinin geliştirilmesi de gerekmektedir. Nitekim yukarıda açıkladığımız şekliyle Habermas bunu “İletişimsel Eylem Kuramı”nda açıklamaktadır.

Tarihsel süreçte devlet-toplum ilişkileri, teknolojik gelişmeler ve ideolojik değişimler, kamusal iletişimin sınırlarını ve biçimlerini doğrudan etkilemiştir. Türkiye’de devlet-toplum devinimleri, geleneksel ile dijital medyanın dönüşümü ve kent merkezlerinin yeniden inşâsı ekseninde şekillenmektedir. Ortak çıkarların tartışıldığı sivil alanlar, ideolojik yaklaşımlar ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda sürekli evrilmektedir.

Tarihsel Dönüşüm ve Geleneksel İletişim

Türkiye’de kamusal alan genellikle devletin denetiminde olan alanlar ile sivil toplumun kendi inisiyatifiyle oluşturduğu alanlar arasında gerilimli bir yapıya sahiptir. Devletin düzenleyici ve koruyucu refleksleri, kamusal alandaki iletişim ve ifade biçimlerinin sınırlarını belirlemede etkili olmaktadır.¹⁵

Kahvehaneler ve cami avluları, halkın bir araya gelip siyasi ve toplumsal konuları tartıştığı ilk geleneksel kamusal iletişim alanlarıydı. Radyo (TRT) ve basılı medya, devletin toplumu bilgilendirme ve kamusal tartışmaları yönlendirme aracı olarak merkezi bir rol üstlendi. Modernleşme projesi kapsamında Yeşilçam, radyo ve televizyonlar halkı bilinçlendirmek(!) görevini üstlenerek yeni bir iletişim dili geliştirdi. Kent meydanları ve parklar hem resmî törenlerin hem de sivil toplum eylemlerinin gerçekleştiği fiziksel iletişim odakları olarak öne çıktı. Artık televizyon ve basın, tv dizileri vb. yayınlar devlet ideolojisi ile toplumsal talepler arasında birincil müzâkere ve aktarım aracı olarak işlev görmektedir.

Kamu Yönetimi ve İletişim

Yöneten ile yönetilen arasındaki iletişim, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gibi hukukî mekanizmalarla kurumsallaşmıştır. Kamu kurumları, vatandaşla iletişimi sağlamak için kurumsal halkla ilişkiler faaliyetlerine ve e-devlet kapısı gibi dijital platformlara yönelmiştir. CİMER uygulaması ile kamu kurumları ile vatandaş arasında köprü ve iletişim imkânları ile vatandaşın şikâyetleri için kurumlarla işbirliği ve

¹⁵ KAMUSAL MEKÂN, Türkiye’de Devlet ve Kamusal Alan Üzerine, Birge YILDIRIM, mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=396&RecID=3624

yönlendirme alanları oluşturulmuştur. Ancak yine de kamusal iletişim, çoğulcu bir tartışmadan ziyade genellikle tek yönlü bilgilendirme şeklinde ilerlemektedir.¹⁶

Medya ve Kamuoyu Oluşumu

1990'lara kadar süren tekelci yayıncılık, özel televizyon ve radyoların açılmasıyla çoğulcu bir yapıya kavuştu. Bu durum, alternatif kamusal iletişim kanallarını artırdı. Ancak kapitalist sistemin işleyişi gereği medya gruplarının holdingleşmesi, sermaye ve siyaset ilişkileri kamusal tartışmaların sınırlarını zaman zaman daraltan yapısal sorunlar yaratmaktadır. Geleneksel medyada yer bulamayan seslerin ve muhalif görüşlerin yayılması, kamusal iletişimin dijital platformlara taşınmasını sağlamaktadır.¹⁷

Kutuplaşma ve İletişim Uygulamaları

Türkiye'deki kamusal alan, farklı ideolojik ve kültürel grupların birbiriyle iletişim kurmaktan ziyade kendi yankı odalarında tartıştığı parçalı bir görünüme sahiptir.

Türkiye'de kamusal alan kavramı, kamusal-özel alan ayrımı ve ilişkili meseleler, 1990'ların başından beri çeşitli akademik ve entelektüel çevrelerde tartışılırken; kavramın akademi dışında tartışılmaya başlaması ve gündem oluşturması ise daha çok, 2002'de Cumhurbaşkanı Sezer'in, dönemin TBMM Başkanı Arıncı'nın başörtülü eşinin protokole dahil olmasına karşı olan tavrı nedeniyle olmuştur. Buradan yola çıkarak daha çok türban üzerinden yürütülen tartışmalar, genellikle kamusal alanın neresi olduğu, devlete mi, topluma mı ait olduğu, işlevsel mi yoksa mekânsal bir kavram mı olduğu; kamu hizmeti verenler ve alanlar vs. üzerinden yürütülmüştür.¹⁸

Tüm bu tartışmalara rağmen devlet ile toplum arasındaki iletişimde genellikle devletin koruyucu ve baba figürü (Paternalist Yapı) olarak konumlandığı geleneksel bir paternalist üslûp hakimiyetini sürdürmektedir. Bu hakimiyet, geleneksel basım-yayım faaliyetleri, yazılı ve görsel basın ile birlikte dijital kamusal alan olarak adlandırılan mecralarda da kendini göstermektedir.

¹⁶ *Türkiye'de Kamusal İletişim ve Bilgi Edinme:10 Yılın Ardından Panoramik Bir İnceleme*, Tuğba Asrak HASDEMİR, ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1/47/3/6_hasdemir.pdf

¹⁷ Gençlerin Dijital Kamusal Alan Pratikleri: "Gri Bölge" Gençlik İnisiyatifi Örneği Ayşe Fulya ŞEN, Hülya Taş, globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/sayilar/2021_guz/04_ayse_fulya_sen-hulya_tas.pdf

¹⁸ Türkiye'de Kamusal Alanın Paternalist Hassasiyetler Üzerinden Yeniden İnşası Üzerine Bir Tartışma, Uğur ÇİFTÇİ, birikimdergisi.com/guncel/8142/turkiyede-kamusal-alanin-paternalist-hassasiyetler-uzerinden-yeniden-insasi-uzerine-bir-tartisma

Dijital Kamusal Alan ve Sosyal Medya

Sosyal ağlar, X, Facebook ve Instagram gibi platformlar, Türkiye'de geleneksel medyanın denetiminden bağımsız, hızlı bir kamusal tartışma ve kanaat oluşturma alanı yaratmıştır. Gezi Parkı gibi kitlesel toplumsal hareketlerde, iletişim ve örgütlenme, Batı'da da olduğu gibi doğrudan sosyal ağlar üzerinden koordine edilmiştir. İnternet yasaları ve erişim engelleri, bu dijital kamusal alanın denetlenmesi ve sınırlandırılması tartışmalarını sürekli gündemde tutmaktadır.

Bu dönemde artık kapitalist bir sistemde işleyen dijital iletişim teknolojilerinin yeni bir kamusal alan oluşturma potansiyeli tartışmalarına ek olarak, yurttaşların karar alma mekanizmalarına etki edeceği bir kamusal alan mümkün mü, sorusu üzerine yoğunlaşmak gerekmektedir.¹⁹

Nitekim sosyal medyanın bu derece yaygınlaşmasıyla birlikte kuşaklar arası zihinsel kırılma yaşanıyor. Gençlerin "geleneksel kurum ve yapılardan (buna aile, evlilik ve ana akım medya dahil)" hızlıca koptuğu gözlemleniyor. Bu çarpıcı tabloyu sadece medyanın dijitalleşmesiyle açıklayıp geçiştirmek elbette mümkün değil ancak etkisi de inkâr edilemez. "Bu, kuşaklararası zihinsel ve kurumsal bir dönüşümün en somut göstergesidir. Dijital çağın içine doğan yeni nesil, geleneksel kurumlardan, klasik aidiyet bağlarından ve dünün ezberlerinden hızla uzaklaşıyor ve ne yazık ki bu dönüşüm dalgasından etkilenen en kadim kurumların başında "aile" geliyor."²⁰ Tüm bu etkileşimler, ailede iletişim ve güvenin zedelendiğini gösteriyor. O halde yapılacak iş, ailede iletişim ve güvenin inşâsı olmalıdır.

AİLEDE İLETİŞİM VE GÜVEN İNŞASI

Ailede iletişim ve güven inşâsı, sağlıklı ve huzurlu bir aile ortamının temel taşıdır. Açık iletişim, empati, tutarlı davranışlar ve ortak zaman paylaşımı, aile bireylerinin birbirine olan bağlılığını güçlendirir ve çatışmaları en aza indirir.

Ailede Güçlü İletişim Kuralları

Aile içinde bireylerin birbirinin sözünü bölmeden ve göz teması kurarak dinlemesi, güçlü bir iletişim uygulamasıdır.

¹⁹ Ayşe Fulya ŞEN, Hülya Taş, a.g.m.

²⁰ *Dijital çağın eşliğinde gençlik*, Özcan ÜNLÜ, haber7.com/yazarlar/ozcan-unlu/3634434-dijital-cagin-esiginde-genclik-142

Aile bireylerinin düşünce ve duygularını suçlayıcı olmadan, "ben" diyerek paylaşması da düşüncelerin açık ifade edilmesi bakımından bütünleştiricidir. Ailede farklı yaş ve olgunluk düzeylerini göz önünde bulundurmak, fikirlere değer vermek, bireyler arasında saygıyı geliştirir.

İletişimde beden dili, sözün tutarlığı ve samimiyetinin göstergesi olur.

Güven İnşasının Temelleri

Verilen sözler tutularak, söz ve eylem uyumu sağlanarak, aile içinde güven inşâ edilir. Hatalar kabul edilerek, şeffaflık ve dürüstlikle aile içinde açık bir gerçeklik ortamı sağlanır.

Bireylerin yargılanma korkusu olmadan kendini özgürce ifade etmesi sağlanır.

Zor zamanlarda aile bireylerinin yanında bulunduğu hem söz hem de davranışlarla gösterilir, böylece güvenle destekleyici olunur.²¹

Aile içinde nitelikli zaman geçirme etkinlikleri

Aile içinde ebeveyn-çocuk ilişkileri, kuşaklararası iletişim, dijitalleşmenin aileye etkisi, aile içi çatışma çözümü gibi başlıklar, aile içi iletişimde önemli konulardır.

Ailede güven inşasının temeli; karşılıklı saygı, sevgi, adâlet, sadakat ve açık iletişime dayanır. Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet, eşlerin birbirine sükûnet bulacağı bir liman olmasını emreder. "Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi O'nun (varlığının) delillerindendir." (Rum Sûresi, 21. âyet)

Aile fertlerinin Sorumlulukları

"Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır." (Nisâ Sûresi 34. âyet) Bu âyet, ailenin her türlü ihtiyacını karşılama ve birbirinin hukukunu gözetme sorumluluğuna işaret eder.

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun..." (Tahrim Sûresi, 6. âyet) Aile üyelerinin hem dünyevi hem de ahlâkî olarak korunması güven bağına güçlendirir.

²¹ *Aile İlişkilerinde Güven İnşâ Etme Yöntemleri, yasamboyu.yeditepe.edu.tr/aile-iliskilerinde-guven-insa-etme-yontemleri-blog*

Mü'minun Sûresi 8. âyette, müminlerin, "emanetlerine ve ahitlerine riayet eden" kimseler olduğu vurgulanır.

"Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım." (Tirmizî, Menâkıb, 63)

"Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür..." (Buhârî, Edeb, 69)

"Kadınlarını döven o kimseler, sizin hayırlınız değildir." (Ebû Dâvûd, Nikâh, 42)

"Mü'min, mü'minin aynasıdır." (Ebû Dâvûd, Edeb, 49)

Görüldüğü gibi İslâm, eşler arasındaki iletişim ve hakları, anne ve babanın çocuklara karşı sorumluluklarını Kur'ân ve Sünnet'te belirlemiştir. Müslüman zihnin, İslâm'ın aile üzerindeki korumacılığını bildikten sonra bunları aile içinde yaşaması ve yaşatması bir zorunluluktur.

DİJİTALLEŞME VE YENİ KAMUSAL ALANLAR

Geleneksel medyadaki kısıtlamalar, toplumsal muhalefetin ve yurttaş gazeteciliğinin X(Twitter), Instagram ve YouTube gibi dijital platformlara kaymasına yol açmıştır. Sosyal ağlar, kadın hakları, çevre sorunları ve ekonomik eşitsizlikler gibi konularda alternatif kamusal tartışma zeminleri oluşturmaktadır.

Öte yandan, dijital okuryazarlık düzeyindeki farklar ve internet erişimindeki eşitsizlikler de dijital kamusal alana katılımı etkilemektedir. Burada tüm kamusal alan tartışmalarının gençlik bakış açısıyla değerlendirmelerin yapıldığı bir inisiyatiften söz etmek, örneklem açısından yerinde olacaktır.

Gri Bölge İnişiyatifi: Bu topluluk, kendi platformlarında, "Toplumsal kutuplaşmayla derdi olan, kendine benzemeyenleri tanımak, anlamak isteyen, farklı kimlik ve görüşten 28 genç olarak bağımsız bir gençlik inisiyatifi kurduk: Gri Bölge." açıklamasıyla kuruluş amacını X hesabından paylaşmıştır (@gribolgeorg, 9 Temmuz 2020), "Biz Gri Bölge'yiz" başlıklı bir manifesto ile farklılara ve çoğulculuğa vurgu yaparak ve siyah veya beyazı tercih etme zorunluluğunu reddederek, "gri" rengi, değerlerini tanımlayan bir simge olarak kullanmıştır.²²

²² Ayşe Fulya ŞEN, Hülya Taş, a.g.m.

Ayrıca bkz: *Gri Bölge inisiyatifi euronews'e konuştu: Amaçları ne, kimlerden oluşuyor?* tr.euronews.com/2020/07/16/gri-bolge-inisiyatifi-euronews-e-konustu-amaclar-ne-kimlerden-olusuyor

Gri Bölge'deki gençlerin kendi siyasi, kültürel ve sosyal gündemlerini oluşturmayı, kutuplaşmadan uzak durmayı ve kendi kuşağının bakış açısını ortaya çıkarmayı amaçladıkları görülmektedir.

Fiziksel Mekânın Dönüşümü

Geleneksel kamusal alanlar olan tarihi kent meydanları ve sokaklar, yerel yönetim uygulamaları ve güvenlik merkezli düzenlemeler nedeniyle dönüşüm geçirmektedir. Son yıllarda idarenin kent meydanlarında gösteri ve yürüyüşlere izin vermediği, kentin ücra yerlerinde bu tür etkinliklere izin verdiği görülmektedir.

Alışveriş merkezleri (AVM) ve güvenli siteler gibi denetimli özel mülk alanları, sosyalleşme ve iletişimin gerçekleştiği yeni denetim mekanları haline gelmiştir.

İLETİŞİMİN BİREYSEL ÖNEMİ

Kişiler, söylediklerinizi ya da yaptıklarınızı unuttur; ama onlara neler hissettirdiğinizi asla unutmaz."

Maya ANGELOU

İletişimde birey, düşüncelerini ve duygularını ifade ederek kendi kimliğini inşâ eder. Doğru iletişim; karşılıklı anlayış, empati yeteneği geliştirerek düşünsel ve duygusal bağları güçlendirir. Sorunları yapıcı bir biçimde dile getirerek, içsel çatışmaları azaltır ve kişisel tatmini artırır.

Bireyler, anlaşılmak ister. Kendini ifade edebilen, dinlenen ve değer verilen birey, psikolojik olarak daha sağlıklı olur. Sağlıklı iletişim, bireyin özgüvenini artırır, yalnızlığını azaltır ve kişilik gelişimine katkı sağlar.

Aile içinde saygı ve sevgi bağlamının kurulabilmesi iletişimle mümkündür. Anne-baba ile çocuk arasındaki güven ilişkisi, eşler arasındaki sadakat ve dostluk, büyük ölçüde güzel söz ve doğru iletişim üzerine kuruludur.

İletişim, aynı zamanda kişinin kendini tanıma sürecidir. Kişi, çoğu zaman konuşurken değil dinlerken olgunlaşır. Çünkü gerçek iletişim, yalnızca söz söylemek değil ötekinin var oluşunu dikkate almak, onu anlamaya çalışmak ve ona değer vermektir.

Bugün bireysel bunalımların önemli bir kısmı iletişimsizlikten kaynaklanmaktadır. Kalabalıklar içinde yalnızlaşan modern birey, çoğu zaman kendini dinleyen bir muhatap

bulamamaktadır. Dijital dünyada sürekli bağlantı hâlinde olan bireyler, gerçek anlamda gönül bağı kurmakta zorlanmaktadır. Söz konusu bireylerin toplumda önemli ağırlıklarının olduğunu düşünürsek —ki gençliğin önemli bir bölümünün bu durumda olduğu görülmektedir— iletişimsizliğin toplumsal boyutuna da değinmek gerekecektir.

TOPLUMSAL HAYATTA İLETİŞİMİN ROLÜ

*Saklamak değil paylaşmak olsun özün;
eleştirmek değil çözümü göstermek olsun sözün.
Yıkmakta değil yapmakta olsun gözün;
saldırmak değil sarılmaktır çözüm."*
Anonim

Bir toplumda farklı düşüncelerin çatışmadan birlikte yaşayabilmesi için iletişim kültürünün gelişmesi gerekir. İletişimin zayıfladığı toplumlarda bireyler birbirini dinlemek yerine suçlamaya başlar. Böylece toplumsal bağlar çözülür, ortak vicdan zayıflar.

Toplumlar, ortak anlam dünyalarıyla ayakta kalır. Bu ortaklığın kurulabilmesi ise iletişim sayesinde mümkündür. Bireyler birbirini anlama çabasını bıraktığında toplumsal kutuplaşma, öfke ve güvensizlik artar.

Toplumlar, kültürel değerlerin aktarılmasını sağlayarak bireyler arasında aidiyet ve dayanışma oluşturur. Böylece sosyal uyum ve birlik sağlanır.

Toplumun gelişmesi ve ortak kararların alınması (iş birliği), etkili bir iletişim süreciyle sağlanır. Böylece ortak hedefler belirlenir, tasada ve kıvançta birlik sağlanır.

Toplumsal hayatta iletişim sağlıklı işlediğinde, yanlış anlaşılımlar ortadan kalkarak krizlerin barışçıl yollarla çözülmesine zemin hazırlanır.

Toplumsal barışın temelinde, sağlıklı iletişim vardır. Mahalle kültürü, akrabalık ilişkileri, komşuluk dayanışması ve sivil toplum çalışmaları bireylerin birbiriyle kurduğu samimi iletişim sayesinde güçlenir. Bireylerin birbirinin acısını hissedebildiği toplumlarda merhamet gelişir; merhametin geliştiği yerde ise adâlet güçlenir.

Bugün sosyal medya çağında iletişim hızlanmış fakat derinlik kaybolmuştur. Bireyler birbirini tanımadan yargılayabilmekte, hakaret sözleri sıradanlaşabilmekte ve bilgi kirliliği toplumsal güveni aşındırabilmektedir. Bu nedenle, modern çağın en büyük ihtiyaçlarından biri "ahlâklı iletişim"dir. Bu da iletişimde hukukî boyutun önemszenmesi ve düzenlenmesine dayanır. Hukukî düzenleme yapılmadan, ahlakî boyut beklenen neticeyi vermeyecektir.

BİREYSEL VE TOPLUMSAL İLETİŞİMDE HUKUKİ BOYUT

Adâlet ancak hakikatten, saadet ancak adâletten doğabilir.

Emile Zola

Bireysel ve toplumsal iletişimde hukukî boyut çoğu zaman önemsenmemekte, bu da ağır hukuk ihlallerine ve ağır cezaî sonuçlara sebebiyet verebilmektedir.

İletişimin hukukî boyutu, bireylerin kendini özgürce ifade etmesini sağlarken, toplumsal düzeni korumak için hak ve sorumlulukları belirler. İfade özgürlüğü sınırlarını çizen bu çerçevede, hakaret, özel hayatın gizliliğinin ihlâli ve nefret söylemi gibi durumlarda hukuki yaptırımlar öngörerek bireyi ve toplumu güvence altına alır. İletişimin temel hukukî dayanakları ve sorumluluk alanları belirlemek gerektiğinde öne çıkan unsurlar, aşağıdaki gibi tespit edilebilir:

Temel Hak ve Özgürlükler

İfade Özgürlüğü: Anayasa'nın 26. maddesi uyarınca herkes, düşünce ve kanaatlerini tek başına veya toplu olarak açıklama, yayma hakkına sahiptir.

Basın ve Haber Alma Özgürlüğü: Anayasa'nın 28. ve 29. maddeleri, basının sansür edilemeyeceğini ve haber alma hakkının korunmasını güvence altına alır.

Bireysel İletişimdeki Sınırlar (Kişisel Haklar)

Özel Hayatın Gizliliği: Türk Ceza Kanunu (TCK) Madde 134 uyarınca, kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl etmek, suçtur.

Haberleşmenin Gizliliği: TCK Madde 132'ye göre, kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl etmek ve içeriğini rızâ dışı ifşâ etmek, hapis cezasını gerektirir.

Kişisel Verilerin Korunması: Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK) düzenlemeleri gereği, bireylerin özel verilerinin başkaları tarafından hukuka aykırı olarak işlenmesi ve paylaşılması idari para cezalarına tâbidir.

Toplumsal İletişimdeki Sınırlar ve Suçlar

Hakaret ve Tehdit: TCK Madde 125 kapsamında, bir kimsenin onur ve saygınlığına saldırmak veya tehdit etmek, adlî soruşturma konusudur.

Yanıltıcı Bilgi Yayma: Özellikle sosyal medya veya kitle iletişim araçlarıyla, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla gerçeğe aykırı bilgileri yaymak, TCK Madde 217/A (Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma) kapsamında suç teşkil eder.

Nefret ve Ayrımcılık: TCK Madde 122 ile dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce gibi gerekçelerle ayrımcılık yapmak ve iletişimi bu yönde nefret suçu aracına dönüştürmek cezalandırılır.

Türkiye’de müstakil veya ayrı ayrı "Nefret ve Ayrımcılık Kanunu" bulunmamaktadır. Ayrımcılık ve nefret suçları, Türk Ceza Kanunu (TCK), Anayasa ve çeşitli idari kanunlar altında dağınık olarak düzenlenmiştir. Müstakil bir ayrımcılık ve nefret kanunu mutlaka çıkarılmalıdır. Bu talep, ayrımcılık ve nefret kavramlarının toplumda net bir şekilde anlaşılmasını ve benimsenmesini sağlar. Türk Ceza Kanunu’nun içine serpiştirilmiş maddelerle bir zihniyet kazandırılması mümkün olmamaktadır.

Kanunlarımızda temel hukuki çerçeve aşağıdaki yapıdan oluşmaktadır:

Türk Ceza Kanunu (TCK) Madde 122

Suç Tanımı: Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığına dayanan ayrımcılık suç sayılır.

Nefret Saiki: Bu farklar nedeniyle nefrete dayalı ayrımcılık yapanlara hapis cezası öngörülür.

Kapsam Ayrıntısı: Kamu hizmetinden, mal veya hizmet satışından, işe alımdan mahrum bırakma gibi fiiller cezalandırılır.

Ceza Türü: Fiilin türüne göre hapis cezası yaptırım uygulanır.

Anayasa Hükümleri

Madde 10: Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farkı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

İdari Kurumlar

TİHEK: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, idari yaptırım ve denetim mekanizması olarak çalışır.²³

Özellikle, ifade özgürlüğünün kişilik hakları ile çatıştığı durumlarda denge nasıl kurulacaktır? Bu sorunun cevabı elbette önemlidir. Ancak bu önem, sadece yasal düzenlemelerle değil konunun ahlâkî boyutuna atfedilecek zihinsel çalışmalarla halledilebilecektir. Bunun için de bireysel ve toplumsal sorumluluk ekseninde kamu

²³ *Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*, THEK, tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikle-Mucadele-ve-Esitlik

kurumları ve sivil toplum çalışmalarına ağırlık verilmeli, ifade özgürlüğü, nefret söylemi, ayrımcılık yasağı arasındaki gerilime çözüm getirilmelidir. Şüphesiz, bu çözümün, yukarıdan yasalar yapma yolundan ziyade —ki hukukî düzenleme de gereklidir— hak arama yöntemiyle olabileceğini unutmamak gerekir.

İLETİŞİM, BİR HAK ARAMA ARACIDIR

Sözünü tartmadan söyleme; zira söz adâletin kılıcıdır ve onu ancak yerinde kullananlar haklarını alır"

Hz. Ali

İletişim, yalnızca konuşmak değildir. İletişim, konuşmak olduğu kadar, “haksızlığa itiraz”, “mazlumun sesini duyurmak”, “yetimin hakkını savunmak”, “bağımlılık endüstrilerinin manipülasyonunu vb. küresel ifsad projelerini ifşâ etmek” gibi ana başlıkları vardır. İletişim, aynı zamanda sivil toplumun örgütlenme zeminini oluşturmaktır. Eğer bu başlıklar ve yaşanan dönemin önemli gündem maddeleri üzerinde bir konuşma, yazma, ulaşım gibi iletişim imkânları ve yöntemleri kullanılmıyorsa orada gerçek anlamda bir iletişimden bahsedilemez. Aksine sahte ve yozlaşmış gündemlerle birey ve toplum uyuşturuluyor demektir. Bugün dünyada olan da budur. Bu nedenle, iletişim olmazsa olmazdır ve bu iletişim “hakikate sadakattir”. Yaşanan dönemin acı gerçeklerine, ifsad projelerine vurgu yapmayan, çözüm üretmeye çalışmayan iletişim, gerçek anlamda iletişim değildir, aksine, yaşananlara, gerçeğe, hakikate ihanet anlamında bir kakofoni olarak nitelenebilir.

İletişim; adâlete erişimin, ses duyurmanın ve haksızlıklar karşısında örgütlenmenin en temel aracıdır. Haber alma, düşünceyi yayma ve ifade özgürlüğü ile ayrılmaz bir bütündür. İletişim olmadan diğer hakların savunulması, duyurulması ve toplumsal karşılık bulması imkânsızdır.

İfade ve Düşünce Özgürlüğü (Temel Güvence)

Sesinizi Duyurma: Bireylerin karşılaştığı haksızlıkları, mağduriyetleri veya taleplerini kamuoyuna ve yetkililere aktarmasının tek yoludur.

Eleştiri ve Denetim: Medya ve dijital ağlar, kamusal gücü denetleyerek hak ihlallerini görünür kılar.

Örgütlenme ve Hak Savunuculuğu (Güç Birliği)

Ortak Ses Olma: Benzer haksızlıkları yaşayanların bir araya gelmesini (sendikalar, sivil toplum örgütleri) sağlayarak bireysel hak arayışını kitlesel ve etkili bir güce dönüştürür.

Bilgi Edinme ve Şeffaflık (Âdil Yargılanma)

Hukuki Süreçler: Âdil yargılanma hakkının temel şartı, iddia ve savunma için bilgiye erişimdir. İletişim kanalları, hukuki süreçlerin şeffaf ilerlemesini sağlar.

Dijital Çağda Hak Arama (Yeni Nesil Araçlar)

Eylemlilik Hızı: Sosyal medya ve dijital platformlar, imza kampanyaları ve hukuki destek çağrıları gibi modern yöntemlerle anlık küresel farkındalık oluşturma imkânı sunar.

Özetle, iletişim "konuşma" eyleminin çok ötesinde, adâleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlıkları giderme uğraşının en uygar ve vazgeçilmez aracıdır.²⁴ O halde, iletişimin bir hak arama aracı olması, bu aracın ahlâkî boyutunun yanında bir hukukî boyutunun da olmasını gerektiriyor.

İLETİŞİMİN AHLÂKÎ BOYUTU

Ağzından çıkan sözlere dikkat et; çünkü onlar senin karakterini ele verir." Hz. Ali

İletişim, yalnızca teknik bir beceri değildir; aynı zamanda ahlâkî bir sorumluluktur. Doğru söz, nezaket, empati, sabır ve adâlet, iletişimin temel ahlâkî ilkeleridir.

Kur'ân'da güzel sözün güzel ağaca benzetilmesi dikkat çekicidir. Kur'ân-ı Kerîm'de, güzel söz(kelime-i tayyibe), kökü toprağa sağlam basan ve dalları göğe yükselen verimli bir ağaca benzetilir. Bu teşbih, güzel sözün kalpte kök salıp büyüyerek, daima hem sahibine hem de topluma fayda sağlayan kesintisiz bir değer ürettiğini vurgular. Güzel söz, kişilerin kalbinde umut, güven ve huzur üretirken, kötü söz, kin, kırgınlık ve düşmanlık doğurur. Bu nedenle, kişi, diliyle ya inşâ eder ya da yıkar.

"Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi? Güzel sözü, kökü sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insana böyle misaller getirmektedir." (İbrahim, 14/24-25)

²⁴ *Ulusal Hak Arama Mekanizmaları Rehberi*, TİHEK, tihek.gov.tr/public/editor/uploads/mxu06b.pdf

Tefsir literatüründe genel olarak "Güzel Söz"(Kelime-i Tayyibe), Allah'ın birliğini ifade eden Kelime-i Tevhid'i (Lâ ilâhe illallah), Hakk'a ve adâlete dayalı her türlü doğru ve faydalı sözü, vahyi ve ahlâkî erdemleri temsil eder.

Hz. Muhammed'in kişilerle kurduğu iletişim tarzı da bu konuda önemli bir örnektir. Kişileri aşağılamayan, dinleyen, kolaylaştıran ve umut veren bir üslûp kullanması onun en güçlü yönlerinden biri olmuştur. Çünkü bireyler, çoğu zaman bilgiden önce merhameti anlar.

İletişimde ahlâkın kaybolması, toplumda güven krizine yol açar. Yalanın normalleştiği, hakaretin sıradanlaştığı ve manipülasyonun yaygınlaştığı toplumlarda bireyler birbirine yabancılaşır. Bu nedenle, iletişimde doğruluk ve güven toplumsal düzenin temel şartlarından biridir.

Kur'ân'da iletişim ahlâkına ilişkin başka kavramlar da vardır: Kavlen Sedîdâ(doğru söz), Kavlen Belîğâ(etkili söz), Kavlen Leyyinâ(yumuşak söz), Kavlen Kerîmâ(ikram edici söz), Kavlen Ma'rûfâ(güzel ve yerinde söz). Kur'an'dan ayetlerle örneklemek gerekirse:

Doğru söz, Kavlen Sedîdâ: *"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve dosdoğru söz söyleyin."* Ahzab 70.

Etkili Söz, Kavlen Belîğâ: *"Onlar, Allah'ın kalbindekini bildiği kimselerdir; onlara aldırma, onlara öğüt ver ve onların içine tesir edecek güzel söz söyle!"* Nisâ Sûresi 63.

"Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Çünkü şeytan aralarını bozar..." İsrâ Sûresi, 53.

Yumuşak söz, Kavlen Leyyinâ: *(Allah, Hz. Musa ve Harun'u Firavun'a gönderirken şöyle buyurmuştu:)"Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar."* Tâhâ Sûresi, 44.

İkram edici söz, Kavlen Kerîmâ: *(Anne-babaya hitaben) "Rabbin, sadece kendine kulluk etmenizi ve ana-babanıza iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya ikisi de senin yanında yaşlanırsa, kendilerine 'öf!' bile deme; onları azarlama, ikisine de güzel/saygılı söz söyle (kavlen kerîmâ)."* İsrâ Sûresi, 23.

İLETİŞİM GÜÇ İLİŞKİSİ

"Birinin doğruluğunu güç ile olan ilişkisi belirler."

Âkif EMRE²⁵

Eşi benzeri görülmemiş bağlanabilirlik ile karakterize edilen bir çağda iletişim, algılarımızı, inançlarımızı ve eylemlerimizi şekillendirerek insan etkileşiminin can damarı haline geldi, iletişim çalışmaları, özellikle eleştirel boyutlarıyla, çok çeşitli kuramları, yöntemleri ve bakış açılarını kapsayan devingen bir alana dönüştü.²⁶

İletişim ve güç, birbirini besleyen iki temel dinamiktir. İletişim araçlarına, bilgiye ve hitabet yeteneğine sahip olanlar güç kazanırken; güç sahibi olanlar da mesajlarını daha geniş kitlelere iletebilir. Bu ilişkiyi anlamak için temel alanlara göz atmak gerekir.

Gücü Oluşturan İletişim Devinimleri

Bilgiye Hakimiyet: Doğru ve stratejik bilgiye sahip olmak ve bunu zamanında aktarabilmek, hiyerarşide veya sosyal çevrede doğrudan güç ve yetki sağlar.

İkna ve Etkili Konuşma: Etkili konuşma sanatı, hitabet ve beden dili kullanımı, kitleleri yönlendirme ve yönetme gücünü beraberinde getirir.

Algı Yönetimi: İletişim, gerçekleri kurgulama ve bireylerin olayları nasıl yorumlayacağını belirleme gücü sunar.

İletişimin Güç Kaynakları (Araçları)

Dil ve Kelime Seçimi: Kullanılan kelimeler, sınırları çizer. Örneğin, emir kipleri otoriteyi vurgularken, "biz" demek, kapsayıcılık ve ortaklık mesajı verir.

Dijital İletişim Ağları: Sosyal medya ve dijital platformlar, geleneksel otoritelere ihtiyaç duymadan bireylere kitleleri harekete geçirme gücü verir.

Etkin Dinleme: İyi bir iletişim, aynı zamanda sessiz bir güçtür. Karşı tarafı manipüle etmeden ya da yargılamadan dinlemek, arabuluculuk ve duygusal zekâ gücü kazandırır.

Özetle, iletişim sadece fikirleri aktarma aracı değil aynı zamanda gücü elde etme, koruma ve meşrûlaştırma sürecinin ta kendisidir.

²⁵ *Bir İnsanın Doğruluğunu Güç ile Olan İlişkisi Belirler,* Muharrem BALCI, muharrembalci.com/ornekkisi/akifemre/67.pdf

²⁶ *İletişim Kuramları: Güç ve Etki Dinamiklerini Çözmek,* Aybike SERTTAŞ, Urzeni Yayınevi, 2023

İletişim (Güç) İktidar İlişkisi

Aydın kimliğinin temel belirleyicisi, savunduğu ilkelere bağlılık ise bu bağlılığın en açık göstergesi de aydının her türlü iktidar ve güç ilişkisi karşısında ilkesel duruşunu sürdürebilmesidir. Bu tutum, aydın olmanın fiyakasından ibaret değil bir sorumluluktur.²⁷

İletişimde güç ilişkisi, bireyin hayatında önemli değişikliklere de neden olabilmektedir. Her tür iletişim imkânının olduğu günümüzde, bu imkânların nasıl ve hangi hedefe yönelik kullanıldığı önem kazanmaktadır. İletişim-güç ilişkisinde en büyük maddi güç olarak karşımıza iktidar gücü çıkmaktadır. Her türlü iletişim aracının denetiminden sorumlu ve yönlendiricisi iktidarın cazibesine karşı iletişimin hakikatinden, ahlâkî ve hukukî sorumluluğundan bahsedebilmek için bu ilişkinin sıhhatine yönelmek gerekiyor. Siyasal, kültürel geçmişlerinden bağımsız olarak, iktidar hazzı ve etkili konuşmanın ayartıcı gücü, çelişkilerin, çarpıklıkların, eksikliklerin üstünü örten entelektüel körlük oluşturur. Söylemin ayartıcılığında ortaya çıkan iktidar hazzı ile girilecek ilişkiler ağı, ilkelerin ortadan kalkmasına, zihinsel dikkatin uyuşmasına, hepsinden önemlisi adâletin ve tutarlılık endişesinin gündemden düşmesine neden olur.

İşte entelektüelliğin hakikatle ilişkisi burada kendini göstermektedir. Bu konuda iletişimin önemini bilinç haline getirmiş entelektüellerin daha dikkatli olması gerekmektedir. İnsan Hakları aktivistlerine hitaben örneklediğimiz, “Buradan bir Aydın (Aydın Durmuş, Av.) geçti, şimdi herkes daha dikkatli” sözünü söylerken de kastettiğimiz durum budur.²⁸ Geleceğin toplumunun en önemli vasfı, iletişimi hangi ölçütlere göre gerçekleştirebileceğiyle ilgilidir. Bu iletişimde, konuşma, empati, saygı, eleştiri, ortak vicdan gibi değerlere ihtiyaç olacaktır.

İNSANIN ÜÇ BOYUTLU İLİŞKİSİ/İLETİŞİMİ

İnsanın insan ile

İnsanın tabiat ile

İnsanın Allah ile ilişkileri

İletişim denince akla ilk gelen, bireyin söz ve eylemlerini özgürce, ihtiyârî ve irâdi olarak belirleyebilmesidir. Bunda insanın temel ilişkileri söz konusudur. İnsanın üç temel

²⁷ *Âkif Emre'nin arşivinden: İktidar-güç ilişkisinde ilkeli tutum takınabilmek,*

dusuncemektebi.com/d/190077/akif-emrenin-arsivinden-iktidar-guc-iliskisinde-ilkeli-tutum-takinabilmek

²⁸ *Neden Buradayız? —Atölye Çalışması—*, Muharrem BALCI - Orhan Seyfi GÜNER - Sezgin TUNÇ Yasin DIVRAK - Kaya KARTAL, muharrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIV/169.pdf

ilişkisinden bahsedilebilir. *İnsanın insan ile, insanın tabiat ile, insanın yaratıcısı Allah ile ilişkisi*. Müslüman bir zihin için bu üç ilişkiyi belirleyen Kur'ân-ı Kerîm'deki Alak Sûresinde geçen, "O insanı bir alekadan yarattı" (96/2) âyet-i kerîmesidir.

Alak, "aleka"nın çoğuludur. Lûgatta alek maddesi, yapışıp ilişmek mânâsına vaaz edilmiştir. Ve mutlak şekilde ilişken ve yapışkan nesneye de denir. Tefsir bilginlerinin bir kısmı, yaratılışın maddi yönünü göz önünde bulundurarak meninin aşılmasından sonra meydana gelen kan pıhtısının çoğulu olmasıyla yetinmiş, bir kısmı da bunu en alçaktan en yükseğe yükselmeyi göstermek için açıkça anlaşılan mânâ olarak görmüştür. Elmalılı Hamdi Yazır âyetin mealinde, "O, insanı bir ilişikten yarattı" demektedir. Tefsir ederken de "Bir alakadan yahut sırf bir ilişikten bir insan yaratan ve mutlak sûrette yaratmak kendinin şânı olan Rabb'in hiç okumamış olan kimseyi de böyle bir emir ile elbette okutur. Onun için oku!" (Elmalılı Tefsirinden) demektedir.

Alak Sûresi'nin âyetleri arasında diğer tüm âyetlerde olduğu gibi gerçekten de bir âhenk vardır. Fakat buradaki âhenk, hayatı ve kâinatı tanıma, öğrenme yönünde bir emir olan "oku" ile insanın bir ilişkiler yumağından yaratıldığını ifade eden "alaka" izâfesidir. Gerçekten de âyette açık şekliyle ifade edildiği üzere, Allah, insanın rahimde meydana gelen değişiklikler sonucundaki oluşumunu anlatırken, bize hayatımız içinde kazandırdığı sâbık malumatımıza (fitrî/yaradılıştan verilen bilgiye) uyarlı bir ilişkiler yumağı içinde var olduğumuzu hatırlatıyor. Bu ilişkiler yumağı veya ağı, bizim sosyal yönümüze vurgu yapmak içindir. Şâyet aksi düşünülürse yani sosyal ilişkinin anlatılmadığı söylenirse o zaman alaka terimi yerine sadece nutfe(kan pıhtısı)nin rahim cidarına yapışması veya onu karşılayan bir ifade kullanılırdı. Fakat Kur'ân'ın icâzı böyle bir yorumu zayıf kılar. Kur'ân'ın icâzı, mucizeliği sayesinde bizi düşünce sınırlarımızı zorlayacak diyarlara taşır. İşte o diyarlar, bugün ihtiyacımız olan gerçek toplumsallığın, insanî ilişkilerin, beşerî münasebetin ve yukarıdaki yorumda da belirtildiği gibi, alçaktan yukarı ilişkiler sâyesinde yücelmenin zeminleridir. Özellikle de "oku" emri, insanın ilişkiler ağının bilgilenmeyle ne kadar yakın olduğuna işaret etmektedir. "İkrâ" kelimesi oku anlamıyla birlikte "kıraat et, anlat, tebliğ et" anlamını da içermektedir. Hemcinsleriyle, karşıtlarıyla, doğal zemini olan tüm kâinatla, yaratıcısı Allah ile ve bunların anbean tümüyle ilişki içinde olmayan insan, asosyaldır, toplumdışıdır. Asosyal birey, insan olmanın gereğinin bilincinde değildir. Fıtratının bilincinde de değildir. Sadece kendi eksenini etrafında düşünen ve kalan kişidir. Maddî olarak insan sûretinde görülse de esasta insan olma vasıflarını inkâr etmektedir. Bu

haliyle Allah'ın öngördüğü yükümlülükleri yüklenmekten kaçınan, sorumluluk almayan, dolayısıyla bir yönüyle aklını sadece kendi yararına kullanarak başkalarına değer vermeyen, bir yönüyle de tüm insanlığın yararına olacak şekilde formatlandığı, misyonuna ihanet eden bir var olan olmaktadır.

Alaka kavramı ile sivil toplum kavramı oku (bilgi ve yükümlülük) emri ile birlikte değerlendirildiğinde, ulaşılan her bilginin, fitrata uygun şekilde insanlığa kazandırılması, bu eylemin temelinde yükümlülükler manzumesi barındırdığı, bu yükümlülüklerin tek başına paylaşılabilmesinin âyetteki alaka (ilişkiler ve ilişkiler) kavramına aykırı düşeceği, dolayısıyla tüm iyi işleri birlikte yapmanın zarûreti anlaşılmaktadır.

Alak Sûresi'nin 7. âyetinde, kendini bu ilişkiler açısından ayırık, ihtiyacı yokmuş gibi (müstağni) görenler anlatılıyor. Müstağnilik; "Kendini zengin, artık ihtiyacı yokmuş, maksada ermiş, zenginlik mertebesine gelmiş görünce, o görüş ve inançta bulunmak sebebiyle azar" diye açıklanmış. Kavramın aslı istiğna'dır. İstiğna'dan müstağni sıfatı türetilmiştir. Müstağni, kendini ayırık gören, hiç kimseye ihtiyacı olmadığını zanneden anlamınadır.

Alak Sûresinde, özgürlük kavramının insan ilişkileriyle bezendiği ve aynı zamanda sınırlandığı, ancak hepsinden de ötede Kur'ân'ın bütünlüğü içinde bu ilişkileri yaratan Allah'ın varlığı ve bu varlığının göstergeleri (âyetleri) olarak kâinata bir Sünnetullah oluşturduğu anlatılıyor. İşte insan, bu Sünnetullah'tan ve ilişkilerden bağımsız (müstağni) değildir. Bu nedendir ki insan ilişkileri anlatılırken *insanın insanla ilişkileri*, *insanın tabiatla ilişkileri*, *insanın Allah'la ilişkileri* olarak üç boyutta incelenmektedir. Materyalist felsefe, dolayısıyla Tabii Hukuk ve Pozitif Hukuk felsefesi de insanın sadece doğa ve öteki bireylerle ilişkileri çerçevesinde konuyu ele aldığından hak, adâlet, özgürlük ve meşrûiyet kavramı bir ayağı aksak konumda incelenmekte ve kabul ettirilmektedir.²⁹

²⁹ Bu bölümde *Sivilleşme*, Muharrem BALCI, Tebliğinden yararlanılmıştır. muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/1.pdf

GELECEĞİN TOPLUMU VE İLETİŞİM MESELESİ

“Ben olsam Müslüman Doğu'daki tüm mekteplere “eleştirel düşünme” dersleri koyardım. Batı'nın aksine Doğu, bu acımasız mektepten geçmemiştir ve bir çok zaafın kaynağı budur.”

Aliya İzzetbegoviç

Geleceğin güçlü toplumları yalnızca teknoloji üreten toplumlar olmayacaktır. Aynı zamanda birbirini anlayabilen, farklarla birlikte yaşayabilen ve ortak vicdan geliştirebilen toplumlar güçlü olacaktır.

Çocuklara küçük yaşlardan itibaren yalnızca konuşmayı değil dinlemeyi, empati kurmayı ve saygılı iletişimi öğretmek gerekir. Çünkü iletişim kültürü aynı zamanda medeniyet kültürüdür.

İnsanlığın bugün en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri “merhamet”tir. Bireyleri düşmanlaştıran, ötekileştiren ve kutuplaştıran dil yerine; insan onurunu koruyan, umut veren ve birleştiren bir iletişim anlayışı toplumsal geleceğin anahtarı olacaktır.

Öte yandan, geleceğin toplumu, yapay zekâ, sanal/artırılmış gerçeklik ve hiper-bağlantılı dijital ağlar tarafından şekillenmektedir. Bu dönüşümde iletişim, salt veri aktarımından öteye geçerek insan-makine etkileşimini, dijital mahremiyeti ve giderek artan dijital yalıtıma rağmen gerçek anlamda "empati" kurma gereksinimini merkeze alan stratejik bir var oluş meselesine dönüşmektedir.

Geleceğin toplumu ve iletişim ekosistemini tanımlayan temel devinimler şöyle özetlenebilir:

İnsan ve Yapay Zekâ Ortak Yaşamı: İletişim, teknolojik araçların kullanımından ziyade teknolojinin insan odaklı bir yaklaşımla değer sistemlerine entegre edilmesini gerektirir. Yapay zekâ destekli içerik üretimi ve gelişmiş çeviri teknolojileri küresel bariyerleri kaldırırken, bireylerin stratejik ve yaratıcı düşünme becerilerini daha da kritik hale getirir.

Derinleşen Yalnızlaşma ve Gerçek Bağlantı İhtiyacı: Aşırı dijitalleşme, yüz yüze etkileşimi azaltarak toplumsal yalıtımı ve yalnızlaşmayı tetiklemektedir. Bu bağlamda, geleceğin iletişiminde etkin dinleme, duygusal zekâ ve empati gibi "insanî" özellikler en değerli yetkinlikler olacaktır.

Sürdürülebilirlik ve Şeffaflık: Kurumların ve toplumların iletişim araçları artık salt satış veya tanıtım odaklı olamaz. Güven, veri şeffaflığı ve değer odaklı sürdürülebilirlik söylemleri, bireylerle bağ kurmanın temelini oluşturmaktadır.

Bütünsel İletişim Becerileri: Geleceğin iletişiminde başarılı olabilmek için geleneksel ve dijital platformlar bir bütün olarak ele alınmalıdır. Metinler, görseller ve algoritmik etkileşimler, ortak bir dil çatısı altında toplanmalıdır.

SONUÇ

Bağlantıda olmak (connected) ile iletişim kurmak (communicate) aynı şey değildir. Biri teknoloji, diğeri kalbe dokunma sanatıdır.

Anonim dijital çağ eleştirisi.

İletişim, yalnızca bilgi aktarımı değildir. Hakikatin korunması, adâletin tesisi ve insan onurunun muhafazası için medeniyet kurucu bir faaliyettir. İletişim, insan ilişkilerinin zemini. Bireyin huzuru, ailenin mutluluğu, toplumun barışı ve medeniyetin devamı büyük ölçüde sağlıklı iletişimin, hakikatle doğrusal ilişkisine bağlıdır. Bireyler, birbirini gerçekten dinlemeyi başardığında öfke azalır, anlayış artar ve güven yeniden inşa edilir.

Bugün insanlığın en büyük sorunlarından biri iletişim araçlarının çoğalmasına rağmen gönül köprülerinin zayıflamasıdır. Bu nedenle, modern çağın en önemli sorumluluklarından biri yeniden insanî, ahlâkî ve merhamet temelli bir iletişim kurabilmektir. Çünkü bireyi bireye ulaştıran en güçlü yol, samimiyetle kurulan iletişimdir.

Öte yandan, günümüzde çoğu yetişkin bireyin, sonraki kuşak hakkındaki endişeleri de iletişim hakkında apaçık fikir vermektedir. Genellikle “ah bu gençler” söylemiyle dile getirilen şikâyetler, yeni kuşağı anlamamak nedeniyledir. Binlerce yıl öncesinden bu yana bu söylem, iletişimde sıkıntı yaşayanların, bireysel ve toplumsal sorumluluk almayanların söylemi olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışma, bu konuda günümüz kuşaklarına ön açıcı bir fikir ve açıklama olarak sunulmuştur.

İletişim iletişim iletişim... Olmazsa olmazlığı ifade etmek üzere yinelenen yol gösterici olarak günümüz aydınlarının her zaman gündeminde olması gereken bir mekanizmadır. Fakat sadece teknik değil içsel, enfüsi, düşünce ve duyguları da ihmal etmeyen ve güncelleştirilmesi gereken mekanizmadır. Bu mekanizma, bireyin insan, tabiat ve Allah ile olan ilişkilerini sağlıklı tutar, sağlıklı, bereketli ve mutlu bir toplumsal hayat yaşamasına yardımcı olur.

KAYNAKLAR

- Akif EMRE *Güce Ayarlı Eleştiri*, yenisafak.com/yazarlar/akif-emre/guce-ayarli-eletiri-2013395
- Akif Emre'nin arşivinden: *İktidar-güç ilişkisinde ilkeli tutum takınabilmek*,
dusuncemektebi.com/d/190077/akif-emrenin-arsivinden-iktidar-guc-iliskisinde-ilkeli-tutum-takinabilmek
- Aybike SERTTAŞ, *İLETİŞİM KURAMLARI: GÜÇ VE ETKİ DİNAMİKLERİNİ ÇÖZMEK*, Urzeni Yayınevi, 2023
- Ayşe Fulya ŞEN, Hülya Taş, *Gençlerin Dijital Kamusal Alan Pratikleri: "Gri Bölge" Gençlik İnisiyatifi Örneği*, globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/sayilar/2021_guz/04_ayse_fulya_sen-hulya_tas.pdf
- Aziz ŞEKER, *Sosyal Teoride Kamusal Alanın Dönüşümü ve Modernite*, kafkas.edu.tr/Sosyalar/sobedergi/file/24/19_Sosyal%20Teoride%20Kamusal%20Alanin%20Dönüşümü%20ve%20Modernite.pdf
- Barış KANDEĞER, *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kamusal Alan ve Bu Alanın İdeolojik Aygıtlar ile Tahkimi*, dergipark.org.tr/en/download/article-file/4800226
- Birge YILDIRIM, *KAMUSAL MEKÂN, Türkiye'de Devlet ve Kamusal Alan Üzerine*, mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=396&ReclD=3624
- Emre YILDIRIM, *Jürgen Habermas'ın İletişimsel Akıl Kavramı Perspektifinde Modernite Eleştirisi ve Demokrasi Arayışları*, sosyolojikbaglam.org/wp-content/uploads/2024/04/Yildirim-2024.pdf
- Hülya Biçer OLGUN, *Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımları*, dergipark.org.tr/en/download/article-file/324290
- Hüseyin AYDIN, *Baudrillard'ın Simülasyon Kuramında Kitle İletişim Araçlarının Yeri*, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/909957
- Muharrem BALCI—Orhan Seyfi GÜNER—Sezgin TUNÇ—Yasin DIVRAK—Kaya KARTAL,
Neden Buradayız? —Atölye Çalışması,
muharrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIV
- Muharrem BALCI *Bir İnsanın Doğruluğunu Güç ile Olan İlişkisi Belirler*”,
muharrembalci.com/ornekkisi/akifemre/67.pdf
- Muharrem BALCI Ömer ANIK Abdullah KAYAN Ümmügülsüm KILINÇ, *Devletin (İdarenin) Hukukî Sorumluluğu*, muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/228.pdf
- Neden Buradayız? —Atölye Çalışması—*, Muharrem BALCI - Orhan Seyfi GÜNER - Sezgin TUNÇ Yasin DIVRAK - Kaya KARTAL,
muharrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIV/169.pdf
- Muharrem BALCI, *Sivilleşme*, muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/1.pdf
- Özcan ÜNLÜ, *Dijital çağın eşiğinde gençlik*, haber7.com/yazarlar/ozcan-unlu/3634434-dijital-cagin-esiginde-genclik-142
- Özgün KABACAOĞLU, Çağrı Mert BAKIRCI, *Avrupa'da Kamusal Alanın Dönüşümü: Özel Alanın ve Mahrem Olanın Tekrar Tanımlanması*, evrimagaci.org/avrupada-kamusal-alanin-donusumu-ozel-alanin-ve-mahrem-olanin-tekrar-tanimlanmasi-913
- Serdar ÖZTÜRK, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kamusal Alanın Dinamikleri*, <https://www.irfanerdogan.com/dergiweb/2008/21/4.%20makale.pdf>
- Su Efsane AKPINAR, *İletişimsel Eylem Kuramı: Sistem ve Yaşantı Dünyası*, <https://medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr/iletisimsel-eylem-kurami-sistem-ve-yasanti-dunyasi/>

THEK, *Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik*, <https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik>, <https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik>

TİHEK, *Ulusal Hak Arama Mekanizmaları Rehberi*, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/mxu06b.pdf>

Tuğba Asrak HASDEMİR, *Türkiye’de Kamusal İletişim ve Bilgi Edinme:10 Yılın Ardından Panoramik Bir İnceleme*, https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1/47/3/6_hasdemir.pdf

Uğur ÇİFTÇİ, *Türkiye’de Kamusal Alanın Paternalist Hassasiyetler Üzerinden Yeniden İnşası Üzerine Bir Tartışma*, <https://birikimdergisi.com/guncel/8142/turkiyede-kamusal-alanin-paternalist-hassasiyetler-uzerinden-yeniden-insasi-uzerine-bir-tartisma>

Uğur Köksal ODABAŞ, *Tarihsel Süreçte Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü ve Haberması*, <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/article/469015>

Yılmaz YILDIRIM, *Jürgen Habermas’ın İletişimsel Eylem Kuramı*, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4813358>

.....

Aile İlişkilerinde Güven İnşa Etme Yöntemleri, <https://yasamboyu.yeditepe.edu.tr/aile-iliskilerinde-guven-insa-etme-yontemleri-blog>

Gri Bölge inisiyatifi euronews'e konuştu: Amaçları ne, kimlerden oluşuyor? <https://tr.euronews.com/2020/07/16/gri-bolge-inisiyatifi-euronews-e-konustu-amaclar-ne-kimlerden-olusuyor>